

Сілівончик О.Б.

магістрант,

Науковий керівник: Шацька З.Я.

кандидат економічних наук, доцент,

Київський національний університет технологій та дизайну

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПРИБУТОК»

Прибуток підприємства в умовах ринкової економіки є основною метою підприємницької діяльності, основним показником ефективності та джерелом розвитку.

Трактування прибутку пояснюється з різних точок зору і складність полягає в тому, що для бухгалтерів він є те, що залишається від загальної виручки підприємства після сплати підприємства вартості матеріалів і праці, які використало це підприємство. Тоді як для економіста, пояснення прибутку виключає лише явні витрати сплачені зовнішнім постачальникам. Але зневажаючи на приховані

витрати, платежі за ресурси якими володіє підприємство, або саме їх використовує, тобто це виключає економічні витрати на заробітну плату, відсоток, ренту і нормальний прибуток [2, с. 282].

Питанням вивчення поняття прибутку займалися багато науковців, зокрема таких як І.О. Бланк, І.М. Бойчик, О.І. Карінцева, Г.Г. Кірейцев, К. Маркс, З.М. Мочалов, Л.Г. Мельник, Дж.С. Міллль, М.Ф. Огійчук, Ж.Б. Сей, А. Сміт, Д. Рікардо, О.С. Філімоненков та ін.

У Господарському кодексі України, прибуток має визначення, як показника фінансових результатів його господарської діяльності, що визначається шляхом зменшення суми валового доходу суб'єкта господарювання за певний період на суму валових витрат та суму амортизаційних відрахувань [1].

За Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» прибутком вважається сума валових доходів, скоригована відповідним чином для потреб оподаткування. Тому прибуток як об'єкт оподаткування є умовною величиною, що визначає співвідношення між доходами і витратами за певний період та визначається за даними спеціального податкового обліку. У цьому розумінні прибуток являється показником, який характеризує ефективність господарювання, спроможність підприємства відраховувати кошти до бюджету, здійснювати подальшу господарську діяльність [4, с. 205].

Бойчик І.М. дає визначення прибутку, як частині чистого доходу, що залишається у підприємства після відшкодування всіх витрат, пов'язаних із виробництвом, реалізацією продукції та іншими видами діяльності [3, с. 298].

Згідно тлумачень Кірейцева Г.Г., прибуток розглядається, як найважливіша фінансова категорія, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і в кінцевому підсумку свідчить про обсяг та якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості. Прибуток є не лише джерелом забезпечення внутрішньогосподарських потреб підприємства, але й джерелом формування бюджетних ресурсів держави. Як кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства він становить різницю між загальною сумою доходів та витратами на виробництво і реалізацію продукції [4, с. 203].

А. Сміт надає трактування прибутку, як дохід на капітал, стверджуючи, що «дохід, одержуваний з капіталу особою, яка особисто вкладає його в справу, зветься прибутком». Водночас, на думку вченого, «не виключено, що прибуток на капітал є лише іншим найменуванням для винагороду особливого виду праці, а саме праці по нагляду та управлінню» [5, с. 38].

Так, економіст Д.Рікардо вважає працю робітників основною, особливо наголошуючи, що «...у всіх країнах і в усі часи прибуток залежить від кількості праці, яка потрібна для постачання предметами необхідності робітників...». Він стверджує, що робітник створює своєю працею цінність більшу, ніж одержує у вигляді заробітної плати [4, с. 201].

Д. Рікардо визначає прибуток як частину вартості, що залишається після врахування заробітної плати.

Ґрунтуючись на теорії трьох факторів виробництва, Ж.Б. Сей поділяє прибуток на процент (дохід на капітал) та підприємницький дохід (винагороду за «талант, діяльність, дух порядку й керівництва»).

Дж.С. Мілль аналізував прибуток як винагороду підприємця за утримання від споживання [6, с. 303]. Він заявляв, що прибуток повинен забезпечувати достатній еквівалент за утримання, відшкодування за ризик і винагороду за працю та мистецтво, необхідні для здійснення контролю над виробництвом».

Так, К. Маркс досліджував прибуток як головну мету й мотив діяльності капіталіста, розглядав прибуток як результат додаткової праці робітників. В той же час, згідно з його теорією, прибуток є результатом експлуатації і привласнення неоплаченої найманої праці [7, с. 99].

У свою чергу Мочалов З.М., під прибутком розуміє грошове втілення частини вартості додаткового продукту і визначає як частину заново створеної вартості, виробленої й реалізованої, готової до розподілу [8].

З погляду Огійчук М.Ф., прибуток являє собою додаткову вартість, яка створюється під час процесу виробництва понад вартість виробничих ресурсів та робочої сили що були використані. Прибуток є якісним показником, оскільки він синтезує всі сторони діяльності підприємства, характеризує ефективність його господарської

діяльності в цілому. Головною метою управління прибутком є визначення шляхів найбільш ефективного його формування та оптимального розподілу, що спрямовані на забезпечення розвитку діяльності підприємства та зростання його ринкової вартості [9].

Філімоненков О.С. вважає, що прибуток – це грошовий вираз вартості реалізованого чистого доходу, основна форма грошових накопичень господарюючих суб'єктів. Він характеризує дохідність підприємства від проведення відповідних заходів, окупленість вкладених витрат і використаного майна в результаті проведення заходів [4, с. 203–204].

Прибуток – перевищення доходу над витратами. З економічної точки зору прибуток – це різниця між грошовими надходженнями і грошовими виплатами. З господарської точки зору прибуток – це різниця між майновим станом підприємства на кінець і початок звітного періоду [10, с. 117].

Розглянувши теоретичні аспекти, а також думки різних науковців, можемо зробити висновок про відсутність єдиного визначення поняття прибутку підприємства. Тому це дає підґрунтя для подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436–IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/436-15>
2. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка : Навчальний посібник / за наук. ред. О. Л. Ануфрієвої. Івано-Франківськ : «Лілея-НВ», 2015. 348 с.
3. Бойчик І.М. Економіка підприємства : підручник. Київ : Кондор, 2016. 378 с.
4. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств: [навч. посіб.] / О.О. Непочатенко. Київ : Центр навчальної літератури, 2013. 504 с.
5. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй. Київ : Port-Royal, 2001. С. 38.
6. Економічна теорія: Політекономія : Підручник / За ред. Е45 В.Д. Базилевича. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання-Прес, 2007. 719 с.
7. Кокарев І.В. Основи економічної теорії : курс лекцій. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 220 с.
8. Мочалова З.М., Поспелов О.В. Методичні інструментарії та сучасні проблеми аналізу фінансових результатів. *Комунальне господарство міст*. 2011. № 3. С. 221–227.

9. Огійчук М.Ф. Суть прибутку та підходи до методики його визначення. *Економіка АПК*. 2015. № 3. С. 7–21.

10. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.